

К

Слова

пра

Пушкіна

ожны час шукае сваё слова пра Пушкіна, і ні адзін паэт Расіі не меў такога зайздроснага лёсу, як ён. Яшчэ пры жыцці паэта Гогаль прароча вызначыў яго ролю ў нацыянальнай самасвядомасці Расіі: "Пушкин есть явление чрезвычайное и, может быть, единственное явление русского духа. Это русский человек в его развитии, в каком он, может быть, явится через 200 лет...". І вось гэты час надышоў. Ужо 200 гадоў мы разгадваем тайну Пушкіна, і самымі патаемнымі ўсё ж застаюцца не белыя плямы ў біяграфічным летапісе (іх становіцца ўсё менш), не гістарычны кантэкст твораў, а сакрэт магутнага ўздзеяння Пушкіна на кожнае новае пакаленне. Новы вопыт людзей падказвае новае прачытанне Пушкіна. Юбілей пабуджае нас сабрацца з думкамі і сказаць ўсё лепшае, што набылі мы ў сваіх роздумах аб ім, у навуковых працах і проста ў зарубках сэрца.

Не для таго мы збіраемся, каб успомніць ці памянуць Пушкіна так, як быццам бы былі часы забыцця і страты, а для таго, каб сказаць і сабе і яму, што ўсё цудоўнае, створанае ім, увайшло ў самую сутнасць душы і жыве ў кожным з нас, што мы шчаслівыя, калі можам падумаць, як ён, і выказаць свае пачуцці яго словамі, што прарочы выраз, які прагучаў 50 гадоў таму назад "Пушкин — наша ўсё", застаецца дакладным і ў наш час і не згасне ў

ГАЛІНА АЛЕЙНІК

кругаверці часоў і падзей.

Вялікі сэнс нашага жыцця большы, чым памяць ці юбілейны факт, закладзены ў рытме гэтых вяртанняў, у пастаянных аднаўленнях Пушкіным. Мабыць, нам неабходна час ад часу асабліва глыбока ўдыхнуць у сябе паветра пушкінскага быцця.

Рэдкі выпадак у гісторыі сусветнай культуры: Пушкіна яшчэ пры жыцці, з юнацкіх гадоў не толькі блізкія сябры і знаўцы — Жукоўскі, Вяземскі і іншыя, але і шырокаасвечаная публіка ў адкрытую звалі геніем.

Уся папярэдняя руская культура працягвалася ў Пушкіне. Уся наступная паднялася яму насустрач і пайшла за ім. Пушкін вывеў яе на сусветную арэну.

Ён хацеў і спадзяваўся перажыць свой век:

Нет, весь я не умру, душа в заветной лире

Мой прах переживет...

І сапраўды, пушкінскае слова стала дзейсным вытокаем самага жыцця. Яно фарміруе мову, характар. Па Пушкіну мы вучымся чытаць, думаць, размаўляць. Кожная новая эпоха бярэ ў Пушкіна сваё, ёй найбольш блізкае.

"Пушкин нам — як ласка, падараваная богам, — казаў Пімен Панчанка. — Ніхто з нашчадкаў, ніводзін паэт не здолеў перасягнуць геній Пушкіна — яго мудрасць, глыбіню, яркасць і ў той жа час яго непасрэднасць, прастату, штодзённую патрэбнасць людзям".

Дзівосная рознабаковасць паэта, гісторыка-геаграфічныя маштабы яго спадчыны, ахоп сучасных з'яў (здаецца, няма эпохі і культуры ў сусветнай гісторыі, якая б не адбілася ў творчасці Пушкіна) у значнай ступені тлумачацца яго незвычайнай разнастайнасцю: ён быў не толькі геніяльным пісьменнікам, але і геніяльным чытачом. Творы сусветнай літаратуры і фальклор, мовазнаўства, гісторыя, філасофія, асабліва мемуары — ўсё гэта ўваходзіла ў круг чытання паэта. "Чтение — вот лучшее учение", — пісаў ён брату. Геній Пушкіна ўзрос і ўмацаваўся пад жыватворнымі промнямі кніжных скарбаў. Ён і паміраў акружаны кнігамі, да іх былі звернуты яго апошнія словы.

Пушкінскія творы перасягнулі мяжу часу. Яны нясуць у сабе цудоўны і высокародны зарад агульначалавечага і заўсёды сучаснага. Зберагчы ўсё гэта для нашчадкаў — святая місія бібліятэк. Таму і не мінуў іх — галоўных захавальніц кніжных каштоўнасцей — Пушкінскі юбілей. Менавіта тут, куды звяртаецца кожны другі жыхар краіны, сёння экспануюцца ўсе выданні твораў паэта і шматлікія пераклады на розных мовах, мноства публікацый і даследаванняў яго творчасці, праходзяць канферэнцыі, арганізуюцца паэтычныя і музычныя вечарыны. Тут зараджаецца любоў да

Пушкіна, яе праяўленне ў розных узростах чалавечага жыцця — ад маленства да старасці. Тут паэтычныя радкі пераліваюцца ў чароўную мелодыю душы, бо выбар кніг — гэта заўсёды шлях да ўмацавання духа. Самая значная Пушкініяна ў краіне сабрана ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Яна ўключае калекцыю прыжыццёвых, першых пасмяротных выданняў паэта, цікавую перш за ўсё сваімі правенцыямі, якія дазваляюць вызначыць сапраўдную ролю выданняў А.С.Пушкіна ў духоўным жыцці беларускага чытача. Уладальніцкія запісы, экслібрысы, адбіткі, пячаткі дапамагаюць высветліць, для каго кніга прызначалася, хто яе чытаў, якім попытам яна карысталася, наколькі шырока была распаўсюджана сярод чытачоў, даюць магчымасць прасачыць узровень чытацкага інтарэсу да Пушкіна ў Беларусі XIX стагоддзя. Мінскай абласной бібліятэкай, якая носіць імя А.С.Пушкіна, ствараецца зводны каталог выданняў паэта, што захоўваюцца ў бібліятэках рэспублікі. У буйнейшых бібліятэках прэзентаваліся святочныя юбілейныя выданні "Пушкин і Беларусь", "Яўгеній Анегін". Вялікі гуманіст Пушкін верыў у культуру і бачыў у ёй магутную сілу разумнай дзейнасці, якая аб'ядноўвае чалавецтва. У жыццесцвярдзальнай творчасці паэта цудоўнае заўсёды звязвалася з добрым. Ён тварыў для людзей, для народа, не пазбягаючы такіх высокіх паняццяў як "дабро" і "прыгажосць". Звяртаючыся да будучыні, а, значыць, і да нашага часу, з поўнай перакананасцю ў сваёй праваце ён сцвярджаў: И долго буду тем любезен я народу, Что чувства добрые я лирой пробуждал...

Апошняя кропка пра Пушкіна не будзе пастаўлена ніколі. Кожная наступная кніга, абагульняючы папярэднія, будзе прыадкрываць перад намі ўсё новыя грані дзіўнай асобы паэта і прымушаць па-іншаму зірнуць на яго творчасць. Як сімвал Пушкін застаецца не да канца спасцігнутым, ён будзе асэнсоўвацца зноў і зноў і прыродзе з намі ў трэцяе тысячагоддзе.